KORXONALARDA ZAMONAVIY MENEJMENT MEXANIZMLARIDAN FOYDALANISH

Ubaydulloyeva Umida Otamurod qizi
ORCID ID: 0009-0008-4280-9445

Annotatsiya: Ushbu tezisda korxonalarda zamonaviy menejment mexanizmlaridan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari tadqiq etilgan. Zamonaviy boshqaruv sharoitida raqamli texnologiyalar, strategik menejment, innovatsion boshqaruv, ma’lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish, xodimlarni motivatsiyalash va biznes jarayonlarini optimallashtirish mexanizmlarining korxona faoliyati samaradorligiga ta’siri yoritilgan. Shuningdek, korxonalarda boshqaruvning moslashuvchanligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish, mehnat unumdorligini yuksaltirish va raqobatbardoshlikni ta’minlash bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari zamonaviy menejment mexanizmlarini korxonalarning tashkiliy-iqtisodiy faoliyatiga integratsiya qilish barqaror rivojlanishning muhim omili ekanligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: korxona, zamonaviy menejment, boshqaruv mexanizmi, strategik menejment, raqamli boshqaruv, innovatsion menejment, biznes jarayonlari, mehnat unumdorligi, raqobatbardoshlik, boshqaruv samaradorligi.

Annotation: This thesis examines the theoretical and practical aspects of using modern management mechanisms in enterprises. Particular attention is paid to the role of digital technologies, strategic management, innovative management, data-driven decision-making, employee motivation, and business process optimization in improving enterprise performance. The study also develops scientific and practical approaches to increasing management flexibility, rationalizing the use of resources, improving labor productivity, and strengthening competitiveness. The findings indicate that the integration of modern management mechanisms into the organizational and economic activities of enterprises is an important factor in ensuring sustainable development and improving management efficiency.

Key words: enterprise, modern management, management mechanism, strategic management, digital management, innovative management, business processes, labor productivity, competitiveness, management efficiency.

Аннотация: В данных тезисах исследованы теоретические и практические аспекты использования современных механизмов менеджмента на предприятиях. В условиях современного управления освещено влияние цифровых технологий, стратегического менеджмента, инновационного управления, принятия решений на основе данных, мотивации персонала и оптимизации бизнес-процессов на эффективность деятельности предприятий.

Также разработаны научно-практические предложения по повышению гибкости управления на предприятиях, рациональному использованию ресурсов, повышению производительности труда и обеспечению конкурентоспособности. Результаты исследования показывают, что интеграция современных механизмов менеджмента в организационно-экономическую деятельность предприятий является важным фактором обеспечения их устойчивого развития.

Ключевые слова: предприятие, современный менеджмент, механизм управления, стратегический менеджмент, цифровой менеджмент, инновационный менеджмент, бизнес-процессы, производительность труда, конкурентоспособность, эффективность управления.

Bugungi kunda korxonalar faoliyati yuqori darajadagi iqtisodiy noaniqlik, raqobatning kuchayishi, texnologik yangilanishlarning tezlashuvi va iste’molchilar talabining o‘zgaruvchanligi sharoitida amalga oshirilmoqda. Bunday sharoitda korxonaning barqaror faoliyat yuritishi faqat ishlab chiqarish hajmini oshirish yoki mavjud resurslardan foydalanish bilan cheklanib qolmay, balki boshqaruv tizimini zamonaviy talablar asosida takomillashtirishni ham talab etadi. Shu sababli zamonaviy menejment mexanizmlaridan samarali foydalanish korxonalar raqobatbardoshligini ta’minlashning muhim shartlaridan biriga aylanmoqda.

Korxonalarni boshqarishning an’anaviy modelida qarorlarning yuqori boshqaruv bo‘g‘inida qabul qilinishi, axborot almashinuvi jarayonining sekinligi, xodimlarning boshqaruv jarayonidagi ishtirokining cheklanganligi va faoliyat natijalarini baholashning asosan moliyaviy ko‘rsatkichlarga bog‘lanishi kuzatiladi. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda esa bunday yondashuv korxonaning ichki va tashqi muhitdagi o‘zgarishlarga tezkor javob qaytarish imkoniyatini pasaytirishi mumkin. Ayniqsa, bozor talabi tez o‘zgaradigan sharoitda boshqaruv qarorlarini kechiktirish korxonaning xarajatlari, mijozlarni yo‘qotishi va raqobatdagi mavqeiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi ehtimolini oshiradi.

Mazkur muammoning dolzarbligi, avvalo, ***boshqaruv qarorlarining tezkorligi va sifatini ta’minlash*** masalasi bilan bog‘liq. Korxona rahbariyati ishlab chiqarish, sotuv, moliyaviy holat, xodimlar faoliyati va mijozlar talabi to‘g‘risidagi ma’lumotlarni o‘z vaqtida olmasa, boshqaruv qarorlari real vaziyatdan ortda qolishi mumkin. Shu nuqtayi nazardan, zamonaviy menejmentda ma’lumotlarga asoslangan boshqaruv (data-driven management) yondashuvining ahamiyati ortib bormoqda. Korxonaning asosiy ko‘rsatkichlarini muntazam monitoring qilish, ularni tahlil qilish va prognozlash boshqaruv qarorlarining asoslanganligini oshirishga xizmat qiladi.

Yana bir dolzarb muammo, ***raqamli texnologiyalarning menejment tizimiga yetarli darajada integratsiya qilinmaganligi***dir. Bugungi kunda korxonalarda elektron hujjat aylanishi, ERP va CRM tizimlari, biznes-analitika, sun’iy intellekt va

avtomatlashtirilgan monitoring vositalaridan foydalanish boshqaruv jarayonlarini optimallashtirish imkonini bermoqda. Biroq texnologiyani shunchaki joriy etishning o‘zi boshqaruv samaradorligini kafolatlamaydi. Asosiy masala texnologik vositalarni korxonaning strategik maqsadlari, biznes jarayonlari va inson resurslarini boshqarish tizimi bilan o‘zaro bog‘lashdan iborat.

Korxonalarda zamonaviy menejmentni shakllantirishdagi muhim muammolardan biri ***inson kapitalidan samarali foydalanish*** masalasidir. Xodimlarning malakasi, tashabbuskorligi, innovatsion fikrlashi va korxona maqsadlariga daxldorlik darajasi boshqaruv natijalariga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli zamonaviy menejment faqat topshiriq berish va nazorat qilishga emas, balki xodimlarni rag‘batlantirish, ularning professional rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash, jamoaviy ishlash muhitini shakllantirish va natijaga yo‘naltirilgan korporativ madaniyatni rivojlantirishga asoslanishi lozim.

Shuningdek, ***strategik va operatsion boshqaruv o‘rtasidagi uzviylikning yetarli darajada ta’minlanmasligi*** ham korxonalar uchun muhim muammolardan biridir. Ayrim hollarda korxona strategik maqsadlarni belgilagan bo‘lsa-da, ushbu maqsadlarni kundalik boshqaruv qarorlari, xodimlar faoliyati va resurslarni taqsimlash jarayonlari bilan bog‘lash mexanizmlari yetarlicha shakllanmagan bo‘ladi. Natijada strategik rejalashtirish hujjatlari amaliy faoliyatdan uzilib qolishi mumkin. Zamonaviy menejment mexanizmlari aynan strategik maqsadlarni aniq ko‘rsatkichlar, mas’uliyat markazlari va monitoring tizimi orqali amaliy natijalarga aylantirishga xizmat qilishi kerak.

Korxonalarda ***biznes jarayonlarini optimallashtirish*** ham dolzarb yo‘nalishlardan biridir. Ortiqcha boshqaruv bosqichlari, takrorlanuvchi operatsiyalar, vazifalarning aniq taqsimlanmaganligi va bo‘linmalar o‘rtasidagi axborot almashinuvining sustligi vaqt va moliyaviy resurslarning samarasiz sarflanishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli biznes jarayonlarini qayta ko‘rib chiqish, ularni raqamlashtirish va avtomatlashtirish, natijadorlik ko‘rsatkichlarini belgilash zamonaviy menejmentning muhim tarkibiy qismidir.

Bundan tashqari, korxonalar faoliyatida ***risklarni boshqarish tizimini takomillashtirish*** zarurati ham ortmoqda. Bozor kon’yunkturasining o‘zgarishi, valyuta va moliyaviy risklar, ta’minot zanjiridagi uzilishlar, kiberxavfsizlik muammolari va texnologik o‘zgarishlar korxona faoliyatiga bevosita ta’sir qilishi mumkin. Zamonaviy menejmentda risklarni faqat muammo yuzaga kelganidan keyin bartaraf etish emas, balki ularni oldindan aniqlash, baholash va boshqarish mexanizmlarini shakllantirish muhim ahamiyatga ega.

Muammoning yana bir muhim jihati bu, ***korxona samaradorligini baholash tizimining takomillashmaganligi***dir. Korxona faoliyatini faqat foyda yoki sotuv hajmi orqali baholash uning real boshqaruv samaradorligini to‘liq aks ettirmasligi mumkin.

Zamonaviy menejmentda moliyaviy ko‘rsatkichlar bilan bir qatorda mehnat unumdorligi, mijozlar qoniqishi, innovatsion faollik, xodimlar almashinuvi, biznes jarayonlarining tezligi va raqamlashtirish darajasi kabi ko‘rsatkichlardan ham foydalanish maqsadga muvofiq.

Shu nuqtayi nazardan, korxonalarda zamonaviy menejment mexanizmlarini joriy etish ***kompleks yondashuvni*** talab qiladi. Bunda strategik rejalashtirish, raqamli texnologiyalar, ma’lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish, xodimlarni boshqarish, innovatsiyalarni rag‘batlantirish, biznes jarayonlarini optimallashtirish va risklarni boshqarish yagona boshqaruv tizimining o‘zaro bog‘liq elementlari sifatida qaralishi lozim.

Korxonalar uchun eng muhim vazifa zamonaviy boshqaruv vositalarini shunchaki joriy qilish emas, balki ularni korxonaning real ehtiyojlari va strategik maqsadlariga moslashtirishdan iborat. Buning uchun boshqaruv tizimida muntazam tahlil va monitoringni yo‘lga qo‘yish, rahbar va xodimlarning raqamli kompetensiyalarini oshirish, boshqaruv qarorlarini ma’lumotlar bilan ta’minlash, KPI tizimidan samarali foydalanish hamda innovatsion tashabbuslarni qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini rivojlantirish zarur.

Xulosa qilsak, korxonalarda zamonaviy menejment mexanizmlaridan foydalanishning dolzarbligi iqtisodiy muhitning tez o‘zgarishi va korxonalardan yanada moslashuvchan, tezkor va innovatsion boshqaruv tizimini talab qilishi bilan belgilanadi. Zamonaviy menejment mexanizmlarini izchil joriy etish korxonalarda resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish, boshqaruv qarorlarining sifatini yaxshilash, xodimlarning mehnat natijadorligini rag‘batlantirish va biznes jarayonlarini takomillashtirish uchun imkoniyat yaratadi. Shu sababli korxonalarni boshqarish tizimini raqamli, innovatsion va strategik tamoyillar asosida takomillashtirish bugungi iqtisodiy sharoitda muhim ilmiy va amaliy vazifalardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Drucker, P.F. (2007). *Management Challenges for the 21st Century*. New York: HarperBusiness.
2. Robbins, S.P. and Coulter, M. (2018). *Management*. 14th edn. Harlow: Pearson.
3. Daft, R.L. (2021). *Management*. 14th edn. Boston: Cengage Learning.
4. Kaplan, R.S. and Norton, D.P. (1996). *The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action*. Boston: Harvard Business School Press.
5. Porter, M.E. (1985). *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. New York: Free Press.
6. Mintzberg, H. (2009). *Managing*. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.

7. Kotler, P. and Keller, K.L. (2016). *Marketing Management*. 15th edn. Harlow: Pearson.

8. Brynjolfsson, E. and McAfee, A. (2014). *The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies*. New York: W.W. Norton & Company.

9. Westerman, G., Bonnet, D. and McAfee, A. (2014). *Leading Digital: Turning Technology into Business Transformation*. Boston: Harvard Business Review Press.

10. World Bank (2024). *World Development Report 2024: The Middle-Income Trap*. Washington, DC: World Bank.

11. International Labour Organization (2024). *World Employment and Social Outlook: Trends 2024*. Geneva: ILO.

12. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2017). ‘O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida’gi PF-4947-son Farmon.

13. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2022). ‘2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida’gi PF-60-son Farmon.

14. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2023). ‘O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining tadbirkorlik va biznes muhitini yanada rivojlantirishga oid qaror va farmonlari’.

15. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. (2024–2026). *O‘zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish ko‘rsatkichlari*. Toshkent.

16. O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. (2024–2026). *O‘zbekiston Respublikasining iqtisodiy rivojlanish ko‘rsatkichlari va tahliliy materiallari*. Toshkent.